

Osa-aikaeläkkeen hakemisesta

1. Yleistä

Osa-aikaeläkkeen hakemiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä on kysely paljon. Tässä kirjeessä annetaan ohjeita siitä, mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota, kun arvioidaan seurakunnan mahdollisuuksia myöntää osittaista virkavapautta viranhaltijalle tai osittaista työlomaa työntekijälle hänen halutessaan siirtyä osa-aikaeläkkeelle. Mitä jäljempänä sanotaan työntekijästä on vastaavasti voimassa viranhaltijan osalta.

Osa-aikaeläke voidaan myöntää 58 vuotta täyttäneelle työntekijälle. Määräaikaisena vuoden 2002 loppuun on voimassa erillislaki eli laki ikääntyvien työntekijöiden osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelyistä. Sen mukaan osa-aikaeläkkeen ikäraja on alennettu 58 vuodesta 56 vuoteen. Vuoden 2003 alusta ikäraja nousee 58 vuoteen, mutta vireillä olevien lainmuutosehdotusten mukaan vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneiden kohdalla osa-aikaeläkettä koskevat säännökset tultaneen pitämään nykyisellään.

2. Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläke tarkoittaa sellaista työaikajärjestelyä, jossa henkilö tekee työtä vain osan (35-70%) vakiintuneesta työajastaan. Osa-aikaeläkkeenä korvataan puolet koko-aikatyön vakiintuneen ansion ja osa-aikatyön palkan erotuksesta edellyttäen, että työeläkettä on karttunut. Osa-aikaeläkkeellä olevan kokonaisansio muodostuu siis työaikaosuuden palkasta ja osa-aikaeläkkeestä.

Esimerkki: Jos henkilö on ollut jatkuvassa kokoaikaisessa työssä ja tekee osa-aikaeläkkeellä ollessaan työtä 50% kokoaikatyön työajastaan, muodostuu hänen bruttoansiokseen noin 75% täyden työajan palkasta.

Osa-aikaeläke voidaan myöntää työntekijälle, joka on jatkuvassa kokoaikaisessa työssä ja siirtyy välittömästi kokoaikaisesta työstä osa-aikaiseen työhön. Lisäksi työntekijän on pitänyt olla viimeisen viiden vuoden aikana vähintään kolme vuotta KiEL:n alaisessa kokopäiväisessä työssä ja työn on pitänyt jatkua viimeiset kuusi kuukautta välittömästi ennen osa-aikatyön alkamista.

Kokoaikatyö määritellään palkan perusteella. Vuonna 2002 kokoaikaiseksi työksi katsotaan työ, jossa palkka on vähintään 876 € kuukaudessa (TEL 1:1 rajamäärä nelinkertaisena).

Jos osa-aikatyö päättyy, lakkaa myös osa-aikaeläke. Ei ole merkitystä sillä, irtisanoutuuko työntekijä itse vai tekeekö sen työnantaja. Osa-aikaeläke voi päättyä myös sen takia, että työntekijä palaa kokoaikaiseen työhön tai että työaika ja palkka eivät enää täytä osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä.

Osa-aikaeläkettä ei voida myöntää, jos hakija on valinnut ns. erityisen eläkeiän, saa kotimaista tai ulkomaista työeläkettä tai eräitä muita eläkkeitä. Sen sijaan perhe-eläke ei vaikuta osa-aikaeläkkeeseen.

3. Osa-aikaeläkkeelle hakeutuminen

Ensimmäiseksi työntekijän on selvitettävä työnantajan kanssa mahdollisuudet siirtyä osa-aikatyöhön, joka mahdollistaa osa-aikaeläkkeen. Käytännössä se tarkoittaa vapaamuotoista keskustelua esimiehen kanssa.

Keskustelussa on hyvä arvioida mm. seuraavia seikkoja:

- voidaanko osa-aikaeläkkeelle hakeutuvan tehtävät hoitaa palkkaamatta uutta työvoimaa;
- voidaanko tehtävät hoitaa jakamalla ne osa-aikaeläkkeelle siirtyneen ja muiden työntekijöiden kanssa;
- miten ennen osa-aikatyöhön siirtymistä ansaittu vuosiloma pidetään;
- miten vuosiloma määräytyy ja miten se pidetään osa-aikaeläkkeen aikana;
- jos lisätövoimaa voidaan ottaa, olisiko osa-aikaeläkkeelle haluava siirrettävissä uusiin tehtäviin ja hänen tehtäviinsä otettava toinen henkilö;
- miten osa-aikaeläkkeelle siirtyvän ammattitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä huolehditaan ja miten hänen täysipainoinen osallistumisensa työyhteisön toimintaan varmistetaan;
- miten huolehditaan postin ja muun informaation kulkemisesta työstä poissaoloapäivien aikana;
- aiheuttaako osa-aikaeläkkeelle siirtyminen muutoksia työhuone- ja työvälinekysymyksissä sekä;
- miten osa-aikatyö vaikuttaa muihin palvelussuhteen perusteella määräytyviin etuuksiin, mm. työterveyshuoltoon.

Osa-aikatyö on mahdollista järjestää esimerkiksi siten, että työntekijä on töissä osan päivästä, muutamana päivänä viikossa, joka toinen viikko tai joka toinen kuukausi. Työstä ei saa kuitenkaan olla pois yhtäjaksoisesti yli kuutta viikkoa. Jos poissaolojaksot ovat pitkät, on syytä selvittää niiden vaikutus vuosilomaan.

Työntekijällä ei ole ns. subjektiivista oikeutta siirtyä osa-aikatyöhön, vaan työntekijän on aina saatava osa-aikatyöhön siirtymiselleen työnantajansa suostumus. Mikäli työntekijän tehtävät saadaan järjestettyä seurakunnan toiminnan häiriintymättä, voidaan osittaista virkavapautta/työlomaa myöntää osa-aikaeläkettä varten. Virkavapauden/työloman myöntämistä harkittaessa kriteerinä tulee olla tehtävien hyvä ja sujuva hoito niin työntekijän kuin työnantajan kannalta.

4. Ennakkotieto osa-aikaeläkkeen määrästä

Kun mahdollisuus siirtyä osa-aikatyöhön on selvitetty työnantajan kanssa, tulee osa-aikaeläkettä hakevan olla yhteydessä Kirkkohallituksen eläkeoimistoon. Eläkeoimisto antaa pyydettäessä arvion osa-aikaeläkkeen määrästä. Arvio perustuu työntekijän antamiin tietoihin osa-aikatyön suunnitellusta työajasta, palkasta ja lomarahasta.

5. Virkavapauden/työloman hakeminen

Osa-aikaeläkkeelle siirtymistä varten tulee hakea osittaista virkavapautta/työlomaa. Hakemus on syytä laittaa vireille vasta sen jälkeen, kun hakija on saanut edellä tarkoitettua arvion (suullinen tai kirjallinen) osa-aikaeläkkeensä saamisedellytyksistä ja määrästä.

Osa-aikaeläkejärjestely sisältää sekä etuja että ongelmia. Se soveltuu eri lailla erilaisiin tehtäviin. Käytäntö on osoittanut, että johtavia virkoja on hankala, jopa mahdotonta hoitaa osa-aikaeläkkeeltä, koska viranhaltijoilla on kokonaisvastuu johtamastaan toiminnasta. Esimerkiksi kirkkoherralle on voitu muutamassa tapauksessa järjestää osa-aikatyö siten, että kirkkoherra on eronnut virastaan ja siirtynyt hoitamaan seurakuntapastorin tehtävää osa-aikaisesti.

Osittaisen virkavapauden vakinaiselle papille ja seurakuntapastorille myöntää tuomiokapituli. Hakemukseen tulee liittää kirkko- tai seurakuntaneuvoston lausunto. Seurakunnan muut työntekijät hakevat virkavapautta tai työlomaa kirkko- tai seurakuntaneuvostolta. Seurakuntayhtymän palveluksessa olevat hakevat virkavapautta tai työlomaa yhteiseltä kirkkoneuvostolta.

6. Osa-aikaeläkehakemuksen jättäminen

Työntekijä voi tehdä eläkehakemuksen Kirkkohallituksen eläkeoimistolle, kun osa-aikaeläkkeelle siirtymisen edellytykset on selvitetty. Hakemuslomakkeita on saatavissa omalta työnantajalta, Kirkkohallituksen eläkeoimistosta tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta. Lisätietoa osa-aikaeläkkeestä löytyy Kirkkohallituksen/Kirkon keskusrahaston eläkeoppaasta (<http://www.evl.fi/kkh/tao/elake-opas/>).

Sopimusjohtaja

Risto Voipio

Työmarkkina-asiamies

Kaija Korolainen